

POKUS O ČESKOSLOVENSKO-POLSKÉ VOJENSKÉ SBLÍŽENÍ V BŘEZNU 1938

JIRÍ FRIEDL – PAVEL ŠRÁMEK

FRIEDL, J. – ŠRÁMEK, P.: The Attempt on Military Rapprochement between the Czecho-Slovak and Polish Armies in March 1938. *Vojenská história*, 9, 4, 2005, pp 92 – 101, Bratislava.
In the study the authors focused on clarification of the attempt on military rapprochement between the Czecho-Slovak and Polish Armies in March 1938, which main participants were the Czecho-Slovak and Polish attachés in Bucharest, Lt-Col Otakar Buda and Lt-Col Tadeusz Zakrzewski. Published documents are translated descriptions of three records of March 1938 and the description of the covering letter of Tadeusz Zakrzewski of February 1940 that depicts contacts between the Czecho-Slovak and Polish Armies on the eve of the Munich crisis.
Military History. Czecho-Slovakia-Poland. March 1938.

Kontakty mezi československou a polskou armádou v letech 1918 až 1939 již byly v minulosti dobře popsány, i když převážně jen polskými historiky. Česká strana věnovala tématu, mimo jiné i proto, že se nedochovaly příslušné dokumenty, mnohem menší pozornost.¹ Problematika je tak většinou známa jen z jednoho pohledu a pohled z druhé strany chybí.

Platí to i pro jednání československého a polského vojenského atašé v Bukurešti Otakara Budy a Tadeusze Zakrzewského koncem roku 1937 a počátkem roku 1938. Polská historická literatura celou záležitost opakovaně podrobně popsala,² nicméně některé nejasnosti zůstaly. Protože se nedávno objevily nové hypotézy o pozadí tohoto pokusu o vojenské sblížení obou zemí a protože jde současně o názorný příklad postojů československé a polské armády krátce před mnichovskou krizí na podzim 1938, rozhodli jsme se publikovat příslušné polské dobové dokumenty a zhodnotit je z československého pohledu.

¹Z řady polských prací např. KUPLIŃSKI, J.: Polsko-czechosłowackie kontakty wojskowe od wiosny 1938 do jesieni 1939 roku. Gdańsk 1977; LECZYK, M.: Polska i sąsiedzi. Stosunki wojskowe 1921 – 1939. Białystok 1997 a především série textů v časopise *Studia z dziejów ZSRR i Europy Środkowej* (dále jen SDZEŠ): BALCERAK, W.: Sprawa polsko-czechosłowackiego sojuszu wojskowego w latach 1921 – 1927. In: SDZEŠ, sv. 3, 1967, s. 207-226; BULHAK, H.: Z dziejów stosunków wojskowych polsko-czechosłowackich w latach 1921 – 1927. In: SDZEŠ, sv. 5, 1969, s. 115-145; TÝŽ: Z dziejów stosunków wojskowych polsko-czechosłowackich w latach 1927 – 1936. In: SDZEŠ, sv. 11, 1975, s. 97-150; TÝŽ: Czechosłowackie próby wznowienia rozmów na temat sojuszu wojskowego z Polską (1937 – 1938). In: SDZEŠ, sv. 12, 1976, s. 203-210; TÝŽ: Próba czechosłowackich kól wojskowych nawiązania rozmów sojuszniczych z polskim Sztabem Głównym w marcu 1938 r. In: SDZEŠ, sv. 15, 1979, s. 205-209. V českých pracích lze převážně obecné zmínky najít v Češi a Poláci v minulosti. 2. díl, Praha 1967, s. 547-549; *Vojenské dějiny Československa*. 3. díl, Praha 1987, s. 289-294 nebo GEBHART, J. – KUKLÍK, J.: Československo-polské vojenské zpravodajské styky na jaře a v létě roku 1939. In: *Historie a vojenství*, roč. 41, 1992, č. 3, s. 66-94.

²BULHAK, *Czechosłowackie próby*, ref. 1, s. 205-206. TÝŽ, *Próba czechosłowackich*, ref. 1, s. 206-208. LECZYK, ref. 1, s. 388-390. Naposledy DESZCZYŃSKI, M. P.: *Ostatni egzamin. Wojsko Polskie wobec kryzysu czechosłowackiego 1938 – 1939*. Warszawa 2003, s. 124-126.

Major Otakar Buda (od 1. července 1937 podplukovník) přišel do Bukurešti v lednu 1937,³ podplukovník Tadeusz Zakrzewski nastoupil do funkce vojenského přidělence v Bukurešti ve stejném roce.⁴ V prosinci 1937 při jednom ze vzájemných setkání Buda sdělil Zakrzewskému, že Československo je ohroženo Německem a dříve nebo později se musí dohodnout s Polskem. Současně naznačil možnost oddálení se Sovětskému svazu, pokud dojde k československo-polské dohodě.

Další podobná schůzka následovala v březnu 1938, kdy Buda pod vlivem anšlusu Rakouska navrhl vytvoření československo-polské unie. Uvedl, že takový plán československá armáda určitě podpoří, politici však mohou mít výhrady. Zakrzewski mu proto navrhl, aby velení československé armády stanovilo podmínky pro případné jednání. Československý Hlavní štáb zareagoval rychle a navrhl vyslání zplnomocněného důstojníka na místo, které si Poláci určí. Reakce polského Hlavního štábu byla ovšem jednoznačně odmítavá. Podplukovník Zakrzewski, který československo-polské sblížení podporoval, byl povolán do Varšavy a hrozilo mu dokonce odvolání z funkce. Do Bukurešti se nakonec vrátil, ale s kategorickým zákazem vést jakákoliv další jednání. Československý návrh tak zůstal bez odpovědi.

Významná funkce podplukovníka Budy spojená s jeho ujištěním, že vyjadřuje názor celé československé armády, vedly polské historiky k názoru, že Buda vystupoval jménem nejvyšších velitelů československé armády a jednalo se o jejich snahu navázat vojenskou spolupráci. Jedna z těchto teorií naznačuje, že mohlo jít například o iniciativu náčelníka československého Hlavního štábu armádního generála Ludvíka Krejčího domluvit se s Polskem bez vědomí československých politiků.⁵ Těmto úvahám nahrává skutečnost, že k velmi podobnému rozhovoru došlo v únoru 1938 v Moskvě mezi tamním československým vojenským atašé plukovníkem Františkem Dastichem a jeho polským kolegou majorem Stanisławem Macieńskim.⁶

Pokusme se proto nejprve odpovědět na otázku, zda Otakar Buda hovořil jen za sebe nebo dostal k jednání pokyn od svých nadřízených? Jediným písemným podkladem na československé straně jsou vzpomínky generála Ludvíka Krejčího na události roku 1938 vzniklé v roce 1966.⁷ V nich se píše: „Snažili jsme se alespoň přes vojenské přidělence navázat přátelské styky především proto, že Poláci měli rovněž spojeneckou smlouvu s Francií. Jen jednou došel vzkaz od polského atašé z Bukurešti (v kterém roce to bylo se již nepamatuji), že by mělo dojít k nějakému dorozumění. Samozřejmě, že jsme ihned reagovali kladně

³Otakar Buda se narodil 18. 9. 1894 ve Vídni, před 1. světovou válkou studoval na vysoké škole technické v Praze. Po odvedení do rakousko-uherské armády bojoval na italské frontě, kde byl v roce 1917 zajat. Vstoupil do československých legií v Itálii a po vzniku Československa zůstal v armádě. Nejprve sloužil u ženijních jednotek, po absolvování vysoké školy válečné v Praze a Paříži na Hlavním štábu československé armády. Za druhé světové války se zapojil do domácího odboje. V roce 1945 byl znovu přijat do armády, ale onemocněl a 11. 8. 1948 v Praze zemřel. Viz Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA-VHA) Praha, Kvalifikační listina Otakara Budy.

⁴Tadeusz Zakrzewski se narodil 24. 10. 1893, sloužil v ruské armádě, kde během 1. světové války velel rotě a praporu. Byl členem polské delegace na odzbrojovací konferenci v Ženevě a mezi světovými válkami působil jako šéf jednoho z referátů 1. oddělení Hlavního štábu polské armády. Za druhé světové války plnil různé funkce u polských oddílů v Egyptě a na Blízkém východě, od roku 1942 ve štábu polských výsadkových jednotek ve Velké Británii. Po válce se vrátil do Polska a angažoval se v politice – stal se vedoucím samosprávně-administrativního oddělení Ústředního výkonného výboru Polské socialistické strany. V roce 1948 byl bezdůvodně uvězněn, ve vězení držen až do roku 1955 a o rok později rehabilitován. Zemřel 10. 4. 1966 ve Varšavě. Viz STAWECKI, P.: Oficerowie dyplomowani Wojska Polskiego drguiej Rzeczypospolitej. Wrocław – Warszawa – Kraków 1997, s. 246.

⁵DESZCZYŃSKI, ref. 2, s. 97 (pozn. 131) a s. 126 (pozn. 46).

⁶BULHAK, Czechosłowackie próby, ref. 1, s. 206-209. LECZYK, ref. 1, s. 388-389.

⁷KREJČÍ, L.: Obranyšchopnost ČSR 1938. In: Odboj a revoluce, roč. 6, 1968, č. 2, s. 14-41, zde s. 24.

a dychtivě očekávali další podněty. Ty však již nepřišly, až nám konečně polský atašé vzkázal, že za své nevhodné iniciativní počínání byl pokárán.“ Z Krejčího vyjádření vyplývá, že velení československé armády reagovalo až na návrh Zakrzewského a iniciativa od něj tedy nevyšla.

Tento závěr potvrzují i některá Budova tvrzení neodpovídající tehdejší skutečnosti (např. že nikdo nevěří v pomoc Francie a Anglie) a především naprostá apolitičnost československé armády prosazovaná od roku 1927, která vylučovala zrození vážně míněného návrhu na československo-polskou federaci. Ostatně československá armáda se na polské kolegy přímo neobrátila ani v nejkritičtější chvíli Mnichova, kdy se shodla, že jedině za podmínky polské neutrality je možné jít do války s Německem.⁸

Nyní se podíváme na otázku druhou, a to, jak by československá armáda reagovala na případnou kladnou odpověď z Polska? Postupovala by samostatně nebo by informovala politiky? Určitou dobu by snad mohla postupovat sama, ale dříve nebo později by zcela jistě musela o celé věci informovat příslušná místa. Velení československé armády bylo totiž naprosto loajální k politickému vedení státu a také, jak již bylo zmíněno výše, jeho apolitičnost nedovolovala dlouhé vedení podobných rozhovorů. Je ostatně možné, že alespoň Edvard Beneš o jednání v Bukurešti informován byl. Generál Krejčí si totiž od něj podobné aktivity nechával schvalovat.⁹

Vše tedy nasvědčuje tomu, že iniciativa vzešla od podplukovníka Budy, i když na jeho obhajobu nutno říci, že vycházel z reálných podkladů. Myšlenka vojenské spolupráce s Polskem byla v československé armádě skutečně velmi rozšířená a zastávali ji nejvyšší činitelé na Hlavním štábu (generál Krejčí, Husárek), ve Vojenské kanceláři prezidenta republiky (generál Bláha) i na zemských vojenských velitelstvích (generál Luža, Prchala).¹⁰ Lze si proto dobře představit, že podnětem k Budovým snahám mohly být třeba soukromé rozhovory s těmito důstojníky na téma role Polska při obraně Československa. Takto by se ostatně dalo vysvětlit i jednání v Moskvě.

Velení polské armády však následovalo a podporovalo politiku svého ministra zahraničí Józefa Becka, která byla ve svých důsledcích protičeskoslovenská. Beck nevěřil v životaschopnost svého jižního souseda a počítal s jeho rozpadem, přičemž Polsko toho mělo využít ve svůj prospěch. Stoupenci vojenské spolupráce s Československem se sice v polské armádě nacházeli, ale bylo jich málo a měli prakticky nulový vliv. Je ostatně příznačné, že o případném jednání vojenských zástupců obou zemí neměli být informováni československý vyslanec a vojenský atašé ve Varšavě. Oba by nejspíše, protože dobře znali situaci v Polsku, upozorňovali na maršnost takového počínání.¹¹

Jednání Budy a Zakrzewského v Bukurešti v březnu 1938 se stalo posledním takovým kontaktem před dramatickými událostmi podzimu 1938. K dalším došlo až v listopadu 1938, přičemž iniciativa vyšla tentokrát z polské strany. Situace byla ovšem oproti březnu naprosto odlišná. A to jak v postavení okleštěného a života téměř neschopného Československa, tak v myšlení

⁸ŠRÁMEK, P.: Odhodlání versus loajalita. Názory a postoje velení československé armády v roce 1938. In: Soudobé dějiny, roč. 11, 2004, č. 1-2, s. 56-87, zde s. 73.

⁹Například na jaře požádal prezidenta Beneše o souhlas s návrhem obrátit se na svého francouzského kolegu generála Maurice Gamelina a dohodnout s ním podmínky mobilizace československé a francouzské armády. Viz Dokumenty z historie československé politiky 1939 – 1943. Svazek 1, Praha 1966, č. 288, s. 348.

¹⁰Generál Bláha například v úvaze z roku 1934 „Obrana republiky a Polsko“ (VÚA-VHA Praha, Vojenská kancelář prezidenta republiky, 1934, č. j. 5 Taj., kar. 7) konstatoval: „Je nutné, aby naše odpovědné kruhy znaly, že vše, co podnikáme pro obranu, že všechny miliardy, a ostatní úsilí může vyjítí naplano, a že naše obrana není obranou bez polské pomoci.“

¹¹Vyslanec Juraj Slávik sice na pokyn prezidenta Beneše připravil v dubnu 1938 obecné memorandum o možnostech československo-polského dorozumění, ale bod navrhuující vzájemnou vojenskou spolupráci z něj nakonec vyškrtl. Viz Československá zahraniční politika v roce 1938. Svazek 1, Praha 2000, č. 216, s. 345.

československých vojáků, kteří nemohli zapomenout na ostudné chování Polska v září až listopadu 1938.¹²

Publikované dokumenty, které jsou uloženy v Polském institutu a muzeu generála Sikorského (Instytut Polski i Muzeum imienia Generała Sikorskiego – IPMS) v Londýně pod signaturou A.XIV.3/15, tvoří opisy třech záznamů z března 1938 a opis průvodního dopisu Zakrzewského z února 1940 (originál se nepodařilo nalézt). Podnětem ke vzniku tohoto souboru byla činnost komise, která vyšetřovala příčiny porážky Polska v zářijové kampani v roce 1939. Biuro Rejestracyjne pod vedením plukovníka (později generála) Izydora Modelského, jenž byl zároveň druhým viceministrem vojenství v Sikorského vládě, se snažilo shromáždit co největší množství dokumentů a oslovilo významné důstojníky polské armády, aby napsali hlášení o své činnosti v září 1939 a případně ještě před touto dobou. Vznikl tak zajímavý soubor dokumentů, který má hodnotu i pro výzkum československého odboje v Polsku v roce 1939 (mezi relacemi nalezneme zprávy důstojníků, kteří úzce spolupracovali s československým vyslanectvím nebo s generálem Lvem Prchalou) a dějin československo-polských vojenských vztahů před druhou světovou válkou (vedle zde publikovaných dokumentů lze nalézt například zprávy bývalých vojenských atašé v Praze).

Při studiu těchto archivních dokumentů je však třeba mít na paměti, za jakých okolností vznikly. Modelski patřil k největším nepřátelům sanačního režimu a činnost komise považoval spíše za vyřízení si účtů s piłsudčíky. Proto také relace některých důstojníků nemusejí být zcela věrohodné, neboť z obavy před postihem se mohli snažit svou odpovědnost za nepřipravenost polské armády na válku zlehčovat nebo svalovat na jiné, případně i část své činnosti zatajit. Jak uvádí jeden z pamětníků, „úřad se stal shromaždištěm udání a vzájemných nevybíravých obvinění, sloužících k osobním bojům“.¹³

Zakrzewski, jak bylo zmíněno výše, za svou iniciativu v roce 1938 sklídl kritiku. Snad právě zde vznikla určitá zatrpklost, která pak vedla k tomu, že Zakrzewski po ústupu polského velení do Rumunska v září 1939 vypověděl generálu Stachiewiczowi a maršálovi Rydz-Śmigłému poslušnost a obvinil je z neschopnosti. Okamžitě se dal do služeb generála Sikorského, který se tehdy postupně dostával do čela polské politické reprezentace, získal jeho důvěru a dostal za úkol organizovat do Francie transporty polských vojáků, kteří ustoupili do Rumunska. Při tom velmi důležitou roli sehrálo politické hledisko, neboť z transportů měli být vyloučeni zastánci sanačního režimu.¹⁴ V Zakrzewského relaci je proto možné vypozařovat snahu ukázat, že patřil k odpůrcům podle něj neschopných generálů, a zřejmě je i tendence poněkud přeceňovat význam své osoby v rozhovorech s podplukovníkem Budou. Přesto se domníváme, že obsah publikovaných dokumentů je možné považovat za věrohodný a přínosný pro poznání kontaktů mezi československou a polskou armádou v předvečer mnichovské krize.

Dokumenty jsme se pro lepší srozumitelnost rozhodli přeložit. V originále jsou psány na osmi strojopisných stranách. Při překladu jsme se snažili co nejvíce respektovat původní text a opravili jsme jen zjevné chyby ve jménech. Ačkoli v editorské praxi se upouští od přepisu formuláře dokumentu, datačních formulí, adresy atd. a tyto se uvádějí v edičním záhlaví, v tomto případě jsme se ve snaze o co největší autentičnost rozhodli toto pravidlo porušit. Editorické vsuvky jsou označeny hranatými závorkami, zachováno je též grafické rozvržení dokumentů.

¹²O jejich náladách svědčí návrh generála Vojtěcha Luži (mj. nositele polského řádu „Polonia Restituta“) z 19. 10. 1938 na podporu snah Německa obsadit Bohumín výměnou za volnou ruku k znovuzískání ostravské průmyslové oblasti. Viz VÚA-VHA, Hlavní štáb, Dodatky I, inv. č. 5331, kar. 19.

¹³Citováno podle GRZYWACZ, A. – KWIECIEŃ, M.: Sikorszczycy kontra sanatorzy 1939 – 1940. In: Zeszyty Historyczne, 1999, č. 127, s. 81.

¹⁴DUBICKI, T. – ROSTWOROWSKI, S. J.: Sanatorzy kontra Sikorszczycy czyli walka o władze na uchodźstwie w Rumunii 1939 – 1940. Warszawa 1993, s. 46.

1

Opis

VOJENSKÝ ATASÉ PŘI VELVYSLANECTVÍ POLSKÉ REPUBLIKY
V BUKUREŠTI Bukurešť, 8. února 1940

L. 675/40.tj.

Pan II. zástupce ministra vojenství
Paříž

Na L.88/K.tj./40tjn. ze dne 16.I.1940

Předkládám opis korespondence ohledně unie Polska s Československem. Z této korespondence jasně vyplývají postoje vedení tehdejší české a polské armády a moje role prostředníka.

Návrhy na uskutečnění jednání byly Varšavou kategoricky odmítnuty. Byl jsem pozván do Varšavy, kde mi náčelník hlavního štábu gen. Stachiewicz vytkl, že „oslabuji politiku ministerstva zahraničních věcí“, že „v tak důležité chvíli mohu zničit celou jeho (ministerstva zahraničních věcí) politickou hru“, že „se diví, že tak důležitý důstojník jako Vy (to znamená já) mohl udělat takovou hloupost“, že „tímto činem jste (to znamená já) prokázal absolutní neschopnost“.

Tón celého rozhovoru byl takový, jako bych přinejmenším spáchal zradu státních zájmů.

V důsledku toho jsem byl až do chvíle rozhodnutí maršála Šmiglého postaven mimo službu s tím, že se zajisté již nevrátím na svůj post. To trvalo asi 10 dní, potom jsem byl pozván k náčelníkovi štábu do ulice Senatorské, kde mi náčelník štábu oznámil, že „pan maršálek se rozhodl poslat mě [zpět] do Bukurešti pouze proto, že nechce komplikovat vztahy s Rumuny, kteří by nepochopili, proč nedávno přidělený vojenský atašé je náhle ze svého postu odvolán. Na mou žádost, co mám odpovědět Čechům, mi šéf štábu řekl následující: „Dělejte si, co chcete.“ Další jednání v žádném případě nesmíte vést. „Šifrovanou depeši od plk. Budy vrátit.“

Když jsem se vrátil do Bukurešti, odevzdal jsem pplk. Budovi šifrovanou depeši [od] jeho náčelníka štábu, kterou mi dal k nahlédnutí, a omluvil jsem se mu za to, že jsem ho vystavil nepříjemnostem a zklamání.

Pplk. Buda byl zakrátko ze svého postu odvolán.¹⁵

K pochopení motivů takového postupu náčelníka štábu, je nutno dodat, že v řadě rozhovorů na politická témata s ním a se šéfem 2. oddělení bylo vidět víru v šlechtné úmysly Hitlera, že kromě Sudet nepůjde dál, že polským státním zájmem je rozdělení Československa, že musí existovat dva samostatné malé státy Čechy a Slovensko, že v zájmu Polska je posílení Maďarska na účet Československa, že shoda Maďarska s Rumunskem je otázkou času, že je nutné upevnit pozici Bulharska a konečně k mému velkému údivu – že vliv Polska nesmí zasahovat za Karpaty a že nepřitelem Polska číslo 1 jsou Sověty.

Během dalšího vývoje české záležitosti jsem celou dobu bojoval proti koncepci připojení Podkarpatské Rusi k Maďarsku, proti odmítnutí spojení Polska s Rumunskem proti Ně-

¹⁵Jde patrně o omyl, protože Otakar Buda byl z Bukurešti odvolán až v listopadu 1938. Viz VÚA-VHA Praha, Kvalifikační listina Otakara Budy.

Vojenská história

mecku, proti podpoře maďarských nároků vůči Slovensku, proti podpoře Bulharska. Všechno marně. Naopak, sypaly se na mě výtky různého druhu.

Z pohledu zahraniční politiky jsem jasně viděl katastrofu, k níž jsme se jak omámení blížili.

Svědkiem všech mých zápasů s představenými byl mjr. dypl. Zimnal Marian, kterého jsem do záležitosti zasvětil chťeje mít někdy svědka, že jsem udělal všechno, co bylo v mých silách, abych odvrátil katastrofu.

3 přílohy

Vojenský atašé
/-/ T. ZAKRZEWSKI
Pplk. dypl.

Za správnost opisu: [Zimnal mjr.]

VOJENSKÝ ATAŠÉ PŘI VELVYSLANECTVÍ POLSKÉ REPUBLIKY
v BUKUREŠTI Bukurešť, 22. března 1938

L. 131

Přísně tajné

Opis

Rozhovor s československým vojenským atašé

ŠÉF 2. ODDĚLENÍ HLAVNÍHO ŠTÁBU
VARŠAVA

Již delší dobu mi vojenský atašé pplk. Buda při každé příležitosti setkání se se mnou dával najevo, že je velkým zastáncem zlepšení polsko-českých vztahů, aniž by však uvedl, v čem by mělo spočívat. Od chvíle, kdy Hitler uskutečnil anšlus [Rakouska], se postoj pplk. Budy vyjasnil natolik, že je nic méně a nic více zastáncem polsko-české unie, vytvoření z Polska a Československa jednoho státního organismu, s jednou hlavou státu, jedním vojenským velením, jedním vedením zahraničních věcí a jednou státní bankou. Pplk. Buda vidí toto řešení za nejlepší také vzhledem k zájmům jak Československa, tak i Polska.

Podle něj by Polsko a Československo jako svazový stát vytvořily velmi zdravý a z ekonomického hlediska se doplňující státní organizmus, který by se stal mocností ve střední Evropě, pod jehož vlivem by se ve vlastním zájmu musely octnout všechny balkánské státy; jedním slovem, byla by to mocnost od Baltu k Černému a Středozemnímu moři.

Pokud by nedošlo k dohodě mezi Polskem a Československem, bylo by Československo donuceno, aby si co nejdříve zachovalo samostatnost, podrobit se vlivu Německa. Ve skutečnou pomoc Francie a Anglie nikdo v Československu nevěří.¹⁶ O to méně mají Češi důvěru v pomoc zbývajících států Malé dohody. V takovéto situaci si mohou vybrat buď Polsko nebo Německo. Je jasné, že letitá nenávisť k Německu způsobuje, že Češi z celého srdce tíhnou k Polsku.

Pplk. Buda se považuje za reprezentanta jednotného názoru české armády a domnívá se, že česká armáda bez váhání přistoupí na takové řešení. Těžkosti mohou nastat ze strany politiků, kteří podle něj mají často egoistické cíle. Česká armáda nemá příliš velkou důvěru ke svým státníkům, takže se od nich drží co nejdál – například on sám dostal rozkaz pracovat na území Rumunska samostatně a neinformovat československého vyslance o tom, na čem pracuje [v originále: co się robi na odcinku wojskowym].¹⁷

Jelikož jsem měl dojem, že pplk. Buda skutečně má důvěru československého velení a že svá prohlášení myslí upřímně, zariskoval jsem a odpověděl jsem mu zhruba toto:

Jestliže jste zastánci unie Polska a Československa, tak předložte odpovídající návrh. Jelikož nemáte důvěru ke svým politickým vůdcům, tak ať to udělá česká armáda sama. Považoval

¹⁶Toto tvrzení neodpovídá skutečnosti. Velení československé armády do poslední chvíle (tj. až do podpisu mnichovské dohody) věřilo, že západní mocnosti Československo neopustí a nakonec mu pomohou. Bliže ŠRÁMEK, ref. 8, s. 86.

¹⁷Tvrzení o nedůvěře armády ke státníkům je přinejmenším velmi sporné. Například generál Ludvík Krejčí se podle svědectví své dcery vyjadřoval o spolupráci s prezidentem Edvardem Benešem jen pochvalně a podobně hodnotil i spolupráci s ministrem obrany Františkem Machníkem. Zmíněný pokyn neinformovat vyslance o své činnosti lze vysvětlit snahou o utajení, neboť vojenský atašé podléhal zpravodajskému oddělení Hlavního štábu.

Vojenská história

bych za velký krok vpřed v realizaci vaší koncepce, kdyby váš nejvyšší velitel jménem armády vystoupil vůči našemu maršálkovi s odpovídajícím návrhem. Zaručuji vám, že vše bude utajeno.

Pplk. Buda mi odpověděl, že se bude ze všech sil snažit, aby bylo dosaženo takového řešení a že je možné, že mi zanedlouho předá dopis jejich generálního inspektora¹⁸ pro pana maršála¹⁹.

Na okraj této záležitosti musím hlásit:

1. Pokud nezahrneme Československo do sféry našich vlivů, tak na základě svých zdejších pozorování jsem došel k závěru, že celá naše expanze na jih bude zastavena. Pro Rumuny může navíc naše vojenské spojení ztratit význam. V takové situaci se Němci, aby zamaskovali vlastní expanzi, buď stanou obránci územních zájmů Maďarska a Rumuni budou muset hledat co nejužší dohodu [v originále: jak najdalej idącego porozumienia] s Ruskem, nebo Němci budou, výměnou za hospodářské výhody, Rumunsku garantovat všechny hranice, tyto garance budou o tolik skutečností o kolik více transportů německého vojska bude moci být přepraveno přes československé území.
2. Rumuni se vůbec neorientují v naší velmocenské politice a v našem úsilí o Polsko „od moře k moři“, ale považují nás za stát, jehož jediným politickým cílem je zachování své samostatnosti.

VOJENSKÝ ATAŠÉ
/-/ T. ZAKRZEWSKI
Pplk. dypl.

Za správnost opisu: [Zimnal mjr.]

¹⁸Tj. generální inspektor československé armády generál Jan Syrový.

¹⁹Tj. generální inspektor polské armády maršálek Eduard Rydz-Śmigły.

3

Opis

Kryptogen

TAJNÉ

Varšava

Hlásím, že v souvislosti s dopisem L. 131 (do vlastních rukou šéfa 2. oddělení) náčelník štábu armády²⁰, jak je [uvedeno] v zmíněném dopise, chce vyslat svého důstojníka [na místo], které určíme a v námi stanoveném čase. K vedení rozhovorů, týkajících se záležitosti uvedené v dopise, by tento důstojník měl zplnomocnění. Náčelník štábu [československé armády] navrhuje, aby setkání bylo zcela utajeno a neinformováno o něm vyslanectví a ani vojenský atašé ve Varšavě. Prosím o odpověď a instrukce. Šifrovanou depeši v této věci mi předal a ponechal zdejší atašé.

Zakrzewski 133

Militpologne Bucureşti.

Hlavní štáb Varšava – 946 12/8 25 15 00 25.III.17

335 S.G. Vyzývám pana plukovníka, aby přijel ráno 28. března do Varšavy.

Šéf 2. oddělení – L. 151

Statissime – Militpologne Bucureşti

Varšava Hlavní štáb 949 26/3 10.30 – 26.III. 12.55

8.S.G. Bez zmocnění nepokračovat v rozhovorech – odpověď na dopisy L.131 a 133 – L.152.

²⁰Tj. náčelník Hlavního štábu československé armády generál Ludvík Krejčí.

Záznam o telefonickém rozhovoru

Šéf 2. oddělení Hlavního štábu plk. dypl. Pelczyński telefonoval před polednem 23. III. 1938 pplk. dypl. Zakrzewskému.

V jeho nepřítomnosti zvedl telefon mjr. dypl. Zimnal. Jednalo se o okamžité přerušení akce v souvislosti s L.131 a 133. Když na otázku mjr. dypl. Zimnal potvrdil, že ví, o co jde, šéf 2. oddělení se podivil a ještě jednou přísně zakázal podnikání jakýchkoli kroků bez zplnomocnění a oznámil, že ještě přijde depeše.

Za správnost:
ZIMNAL
Mjr. dypl.